

КУЛЬТУРНІ ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ РЕЛІГІЙНОГО, ЕСТЕТИЧНОГО, МИСТЕЦЬКОГО І ЛІТЕРАТУРНОГО ВИБОРУ

Мета: встановлення взаємозв'язку між світоглядною самобутністю сучасної студентської молоді України та її ставленням до релігійних, літературних, мистецьких та естетичних цінностей. **Методологія:** дослідження побудовано на міждисциплінарному інтегруванні методів релігієзнавства, мистецтвознавства, культурології та соціології. На основі аксіологічного підходу були вивчені та узагальнені результати аналізу культурно-мистецьких і релігійних чинників, які визначають формування самобутнього світогляду української студентської молоді. **Наукова новизна:** полягає у представленні авторського філософського концептуального підходу до встановлення взаємозв'язку між світоглядом сучасної студентської молоді України та її ставленням до релігійних, літературних, мистецьких та естетичних цінностей. На основі дослідження культурних пріоритетів сучасної студентської молоді автором вперше виявлена притаманна більшості респондентів орієнтація на християнську аксіологію, яка зумовлена їхнім українським світобаченням і залежить від особистого ставлення до релігії та частоти відвідування церкви. **Висновки:** вивчення релігійного, мистецького, літературного й естетичного вибору студентської молоді показало його зумовленість інтелектуальними особливостями здобувачів вищої освіти, рівнем їх компетентності в культурно-мистецькій галузі знань і в християнському віровченні. Результати дослідження дозволили віднайти ті незмінні, сутнісні риси, які дають можливість говорити про єдиний культурний феномен, який виявився у певних спільних релігійних, мистецьких, літературних і естетичних пріоритетах і цінностях сучасної студентської молоді.

Ключові слова: релігійна свідомість, аксіологія, християнська аксіологія, стилі та напрямки в образотворчому мистецтві, молодь, студентська молодь, сучасна молодь, музичні стилі, літературні жанри, звучання церковного хору, естетичне оформлення храмів, естетика одягу парафіян, культурні пріоритети.

Гавеля Олександра Русланівна, аспірант кафедри філософії Національного університету біоресурсів і природопользования Украины

Культурные приоритеты современной студенческой молодежи Украины: особенности религиозного, эстетического, художественного и литературного выбора

Цель: установление взаимосвязи между мировоззренческой самобытностью современной студенческой молодежи Украины и ее отношением к религиозным, литературным, художественным и эстетическим ценностям. **Методология:** исследование построено на междисциплинарном интегрировании методов религиоведения, искусствоведения, культурологии и социологии. На основе аксиологического подхода были изучены и обобщены результаты анализа культурных и религиозных факторов, определяющих формирование самобытного мировоззрения украинской студенческой молодежи. **Научная новизна:** заключается в представлении авторского философского концептуального подхода к установлению взаимосвязи между мировоззрением современной студенческой молодежи Украины и ее отношением к религиозным, литературным, художественным и эстетическим ценностям. На основе исследования культурных приоритетов современной студенческой молодежи автором впервые обнаружена присуща большинству респондентов ориентация на христианскую аксиологию, которая обусловлена их украинским мировоззрением и зависит от личного отношения к религии и частоты посещения церкви. **Выводы:** изучение религиозного, художественного, литературного и эстетического выбора студенческой молодежи показало его обусловленность интеллектуальными особенностями соискателей высшего образования, уровнем их компетентности в культурно-художественной отрасли знаний и в христианском вероучении. Результаты исследования позволили найти те неизменные, существенные черты, позволяющие говорить о едином культурном феномене, который оказался в определенных общих религиозных, художественных, литературных и эстетических приоритетах и ценностях современной студенческой молодежи.

Ключевые слова: религиозное сознание, аксиология, христианская аксиология, стили и направления в изобразительном искусстве, молодежь, студенты, современная молодежь, музыкальные стили, литературные жанры, звучание церковного хора, эстетическое оформление храмов, эстетика одежды прихожан, культурные приоритеты.

Havelia Aleksandra, Postgraduate student of the Department of Philosophy at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Cultural priorities of modern studental youth of Ukraine: peculiarities of religious, aesthetic, art, and literary choice

Purpose of the article is to establish the relationship between the ideological identity of the modern student youth of Ukraine and its relation to religious, literary, artistic and aesthetic values. **Methodology.** The study is based on the interdisciplinary integration of methods of a multidisciplinary combination of religious studies, art studies, cultural studies, and sociology. With the axiological approach, the results of the analysis of cultural-artistic and religious factors, which determine the formation of the original outlook of Ukrainian student youth, were studied and summarized. **Scientific novelty** of the research is the presentation of the author's philosophical, conceptual approach to establishing the relationship between the worldview of modern student youth of Ukraine and its relation to religious, literary, artistic and

aesthetic values. By the study of the cultural priorities of contemporary student youth, the author first identified the tendency for most respondents to focus on the Christian axiology, which is determined by their Ukrainian outlook and depends on their attitude to religion and the frequency of attending the church. **Conclusions.** The study of the religious, artistic, literary and aesthetic choices of student youth has shown its predetermination by the intellectual features of higher education graduates, their level of competence in the cultural and artistic branch of knowledge and Christian doctrine. The results of the study made it possible to find those unchanging, essential features that make it possible to speak of a single cultural phenomenon that appeared in specific common religious, artistic, literary and aesthetic priorities and values of contemporary student youth.

Key words: religious axiology, axiology, Christian axiology, styles and trends in fine arts, youth, student youth, contemporary youth, musical styles, literary genres, the sound of the church choir, aesthetic design of temples, aesthetics of parish clothes, cultural priorities.

Актуальність дослідження особливостей релігійного, естетичного, мистецького й літературного вибору сучасної студентської молоді України пов'язане з необхідністю системного відтворення всіх культурних і релігійних чинників, які визначають формування самобутнього світогляду українського народу.

Ступінь розробки досліджуваної проблеми. Сучасні українські й зарубіжні вчені С. Абрамович, О. Андреєва, О. Астаф'єва, Л. Баєва, В. Бодак, І. Галян, М. Чікарська, Є. Яковлев та ін. дослідили релігію як феномен універсуму культури, типологію й проблему формування культури особистості [1; 2; 4; 6; 7; 8; 17].

Релігія впливає на формування в кожного народу світогляду з певною системою цінностей та норм. Як зазначають українські культурологи Н. Горбач, С. Гелей і З. Російська: «Цілісне функціонування національної культури пов'язане з відтворенням в повному обсязі всіх традиційних культурних чинників, а також розвитком різноманітних модерних мистецьких стилів, течій, напрямків на всіх рівнях духовної архітектоники» [15].

Особливості окремих видів сакрального мистецтва та їх впливу на свідомість людини розглядаються в працях сучасних українських науковців А. Ареф'єва, Ю. Афанасьєва, П. Герчанівської, О. Зосим, С. Кримського, В. Личковаха, І. Федя та ін., що вказує на особливе місце релігії й мистецтва в культурі особистості [3; 5; 9; 10; 12; 14; 16].

Український народ упродовж багатьох століть сформував культуру, яка здатна наповнити душу людини високим духовним змістом. Із часів хрещення Київської Русі в літературних і мистецьких творах українських авторів неодноразово відтворювалися цінності християнської релігії. На основі залучення сучасної молоді до скарбниці національної культури відбувається формування в неї свідомості, здатної протистояти агресивному й антигуманному впливу нових течій неокультів.

На думку українського філософа Ю. Афанасьєва: «Будь-який твір мистецтва виконує специфічно релігійну, культову функцію, оскільки порушує релігійні образи, ідеї, переживання, відновлює й підкріплює релігійні вірування, а нерідко служить і безпосереднім об'єктом культового поклоніння, подруге, йому властива естетична функція, бо він є продуктом художньої творчості й викликає у глядачів естетичні почуття. Головне призначення предметів культу полягає в тому, щоб за допомогою художніх засобів направити розум і почуття тих, хто молиться, в бік надприродного» [5, 39].

Український культуролог П. Герчанівська, аналізуючи особливості та відмінності релігійної та художньої свідомості, вказує, що для віруючої людини у мистецтві головним є не художній рівень, а саме релігійне навантаження твору, тому мистецтво виконує подвійну функцію: «...воно стає засобом збудження і посилення релігійних почуттів, але, одночасно, не втрачає своєї естетичної спрямованості» [9].

Український філософ А. Лащенко виявляє резонансну функцію сакрального мистецтва. Вона починає діяти тоді, коли певні духовно-емоційні потреби людини гармоніюють із сутністю інформації, яка ним передається. «Резонанс виступає як принцип гармонійного об'єднання, створення цілісної системи взаємодії духовного світу людини зі світом релігійного мистецтва. Така система слугує індикатором якостей, внутрішньо притаманних віруючій людині» [13].

Отже, важливе значення у формуванні культури особистості має здатність самої особистості усвідомлювати й реагувати на ті сенсові навантаження, які містить у собі будь-який сакральний твір мистецтва.

Мета дослідження: встановлення взаємозв'язку між світоглядною самобутністю сучасної молоді України та її ставленням до релігійних, літературних, мистецьких та естетичних цінностей.

Результати досліджуваної науковцями проблеми підтверджують існування взаємозв'язку між світоглядною та релігійною самобутністю українців та особливостями розвитку національної культури й мистецтва. Нами було проведено емпіричне дослідження релігійних, літературних, мистецьких та естетичних пріоритетів і цінностей молодого покоління України. І цією метою було опитано 500 респондентів. У переважній більшості (80, 1%) - це студентська молодь, що навчається в закладах вищої освіти України. 19,9% респондентів складає молодь, яка не так давно закінчила заклади вищої освіти. Серед загальної кількості респондентів 14% складають представники чоловічої статі і 26% - жіночої.

В опитуванні брала участь студентська молодь з таких міст: Київ, Одеса, Дніпропетровськ, Харків, Вільногірськ, Тернопіль, Ужгород, Гадяч, Херсон, Дніпро, Коростень, Львів, Черкаси, Чернівці,

Чернігів, Миргород, Хуст, Ужгород, Пирятин, Лубни, Кременчук, Вінниця, Прилуки, Ічня, Вишневе, Вишгород, Хмельницький, Бориспіль, Гадяч, місто районного значення Виноградів, Іршава, Калуш, Суми, Миколаїв, Тараща, Дніпро, Вінниця, Фастів, Гайсин, Бровари, Ніжин, Одеса, Житомир, Охтирка, Мукачеве, Берегове, Полтава, Сміла, с. Карпатське (Львівська обл. Турковський р-н), с. Ратівці (Закарпатська обл., Ужгородський р-н), с. Луч (Рахівський район), с. м. т. Кирнасівка (Вінницька обл., Тульчинський р-н), с. Красна Лука (Полтавська обл., Гадячський р-н, Краснолуцький р-н, с. м. т. Козелець (Чернігівська обл., адміністративний центр Козелецького р-ну), с. Великі Сорочинці (Полтавська обл., Миргородський р-н), с. м. т. Гребінки (Київська обл., Васильківський р-н), с. м. т. Рокитне (Київська обл., адміністративний центр Рокитнянського р-ну).

Умовно респондентів було розподілено на три групи. Перша група - це молодь, яка відвідує християнську церкву щотижня та 1-2 рази на місяць (141 людина), друга група - молодь, яка відвідує церкву 1-2 рази на рік, лише на свята та лише на великі свята (253 людини), третя група - молодь, яка зовсім не відвідує церкву (103 людини). Таким чином ми поділили опитану нами молодь на три умовні групи: 1) респонденти, які постійно відвідують церкву; 2) які дуже рідко ходять до церкви; 3) які взагалі не відвідують церкву.

На запитання анкети: «Які стилі та напрямки в образотворчому мистецтві Вас більше приваблюють?» відповіді респондентів розподілилися таким чином. Респонденти з першої групи (молодь, яка відвідує християнську церкву щотижня та 1-2 рази на місяць) вказали, що в образотворчому мистецтві їх найбільше приваблюють: імпресіонізм - 12,77%, класицизм - 7,09%, реалізм - 7,09%, сюрреалізм - 7,09%, барокко - 4,26%, експресіонізм - 3,55%, абстракціонізм - 3,55%, модерн - 3,55%, академізм - 2,84%, романтизм - 2,13%, кубізм - 2,13%, поп-арт - 2,13%, авангард - 0,71%, арт-хаус - 0,71%, рококо - 0,71%, неокласицизм - 1,42%, гіперреалізм - 0,71%. 16,31% опитаних вказали, що їх взагалі не цікавить образотворче мистецтво.

Респонденти з другої групи (молодь, яка відвідує церкву 1-2 рази на рік, лише на свята та лише на великі свята) вказали, що в образотворчому мистецтві їх найбільше приваблюють: імпресіонізм - 13,83%, реалізм - 9,88%, барокко - 5,93%, романтизм - 4,74%, мінімалізм - 3,95%, модерн - 3,95%, абстракціонізм - 3,56%, сюрреалізм - 3,56%, кубізм - 3,56%, графіка - 1,19%, експресіонізм - 1,58%, класицизм - 1,58%, постімпресіонізм - 1,58%, ренесанс - 1,19%; мистецтво епохи відродження - 1,19%, пост-модерн - 0,79%, поп-арт - 0,79%, рококо - 0,79%, класичний живопис - 0,79%, неокласицизм - 0,79%, натюрморт - 0,79%, авангард - 0,4%; кантрі - 0,4%; футуризм - 0,4%, 17% опитаних вказали, що їх взагалі не цікавить образотворче мистецтво.

Серед представників третьої групи респондентів (молодь, яка зовсім не відвідує церкву) вказали, що в образотворчому мистецтві їх найбільше приваблюють: імпресіонізм - 23,32, реалізм - 16,5, сюрреалізм - 12,62, модерн - 8,74, ренесанс - 7,77, романтизм - 6,8, експресіонізм - 6,8, мінімалізм - 6,8, абстракціонізм - 4,85, футуризм - 1,94, еkleктика - 0,97, кубізм - 3,88, авангард - 2,91, барокко - 2,91, готика - 0,97, постмодерн - 0,97, гіперреалізм - 1,94, символізм - 0,97, н'ю ейдж - 0,97. 21,36 % опитаних вказали, що їх взагалі не цікавить образотворче мистецтво.

На запитання анкети: «Які жанри в живописі Вас більше приваблюють?» відповіді респондентів розподілилися таким чином. Респонденти з першої групи вказали на пейзаж - 7,09%, релігійний жанр (іконопис, фрески, вітражі, мазаїка) - 4,26%, портрет - 4,26%, натюрморт - 3,55%.

Респонденти з другої групи вказали, що в живописі їх найбільше приваблюють такі жанри: пейзаж - 6,72%, портрет - 6,32%, релігійний жанр (іконопис, фрески, вітражі, мазаїка) - 0,4%, натюрморт - 0,79%.

Респонденти з третьої групи вказали, що в живописі їх найбільше приваблюють такі жанри: пейзаж - 10,68%, портрет - 5,83%, натюрморт - 5,83%.

На запитання анкети: «Чи приділяєте Ви увагу естетичному оформленню храмів? (розписи, фрески, іконостас, архітектура)» відповіді респондентів розподілилися таким чином: у першій групі 60,28% респондентів відповіли на це питання «так», 12,06% респондентів відповіли на це запитання «ні», 18,44% респондентів - «не дуже».

У другій групі 51,38% респондентів відповіли на це запитання «так», 21,74% респондентів відповіли на це питання «ні», 22,53% респондентів - «не дуже».

У третій групі 57,28% респондентів відповіли на це запитання «так», 38,83% респондентів відповіли на це запитання «ні», 19,42% респондентів - «не дуже».

На запитання анкети: «Які стилі в музиці Вас більше приваблюють?» відповіді респондентів розподілилися таким чином: респондентів з першої групи в музиці найбільше приваблює класика - 40,43%; рок - 17,02%; джаз - 15,6%; поп - 12,06%; народна музика - 6,38%; блюз - 4,96%; духовна музика - 4,26%; хіп-хоп - 2,81%; даб-степ - 2,13%; хаус - 2,13%; інструментальна музика - 2,13%; альтернативна музика - 2,13%; реп - 0,71%; класичний хоровий спів - 1,42; фанк - 0,71%; рок-н-рол - 0,71%; церковний хоровий спів - 0,71%; пост-панк - 0,71%; ретро - 0,71%; фолк-рок - 0,71%; електронна музика - 0,71%; інді-рок - 0,71%.

Респонденти з другої групи вказали, що в музиці їх найбільше приваблюють такі стилі: класика - 24,51%; поп - 20,16%; рок - 17%; джаз - 10,28%; меломан - 7,11%; хіп-хоп - 4,35%; фолк - 3,16%; сучасна музика - 3,16%; реп - 3,56%; інструментальна музика - 2,37%; лірична музика - 1,98%; народна

музика - 1,58%; вокальна музика - 1,19%; рок-н-рол - 1,19%; інді-поп - 1,19%; електронна музика - 0,79%; фанк - 0,4%; метал - 0,79%; церковний хор - 0,79%; опера - 0,79; хардрок - 0,4%; соул - 0,79%; лаундж - 0,4%; к-поп - 0,79%; даб-степ - 0,79%; інді-рок - 0,79%; реггі - 0,4%; хардрок 0,4%; р-н-б 0,4%; класичний хоровий спів - 0,4%; альтернативна музика - 0,4%; пост-панк - 0,4%; етно музика - 0,4%; академічний хор - 0,4%; реггі - 0,4%; кантрі - 0,4%.

Респонденти з третьої групи вказали, що в музиці їх найбільше приваблюють такі стилі: рок - 39,81%; класика - 31,07%; поп - 20,39%; реп - 14,56%; джаз - 13,59%; меломан - 10,68%; метал - 7,77%; фольк - 5,83%; блюз - 5,83%; інструментальна музика - 5,83%; інді-рок - 2,91%; хіп-хоп - 2,91%; панк-рок - 0,97%; панк - 1,94%; соул - 2,91%; кантрі - 1,94%; інді-рок - 0,97%; техно - 0,97%; андерграунд - 0,97%; вокал - 0,97%; панк-рок - 0,97%.

На запитання «Наскільки Ви захоплюєтеся музичним мистецтвом?» респонденти з першої групи вказали: я меломан – 4,26 %; ставлюся до цього спокійно – 4,26 %; слухаю тільки сучасну музику – 3,55%; мене не цікавить музика взагалі – 3,55%, слухаю музику під настрій – 0,71%;

Респонденти з другої групи ставляться до музичного мистецтва таким чином: вважають себе меломанами – 11,07%; слухають тільки сучасну музику – 6,32%; слухають музику під настрій – 2,37%; не цікавить музика взагалі – 4,74%.

Респонденти з третьої групи ставляться до музичного мистецтва таким чином: вважають себе меломанами – 8,74%; не цікавляться музикою взагалі – 4,85%; слухають тільки сучасну музику – 2,91%; слухають музику під настрій – 0,97%.

На запитання анкети: «Чи звертаєте Ви увагу на якість звучання церковного хору, коли відвідуєте церкву?» відповіді респондентів розподілилися таким чином.

Респонденти з першої групи вказали: для мене це важливо – 53,19%; не особливо звертаю увагу – 26,95%; для мене це не важливо – 11,35%.

Респонденти з другої групи вказали: не особливо звертаю увагу – 41,5%; для мене це важливо – 35,57%; для мене це не важливо – 17,39%.

Респонденти з третьої групи вказали: для мене це не важливо – 54,37%; не особливо звертаю увагу – 30,1%; для мене це важливо – 27,18%.

На запитання анкети: «Які літературні жанри Вас більше приваблюють?» відповіді респондентів розподілилися таким чином.

Респондентів з першої групи приваблюють такі літературні жанри: роман - 28,37%; фантастика - 12,77%; класика - 9,93%; детектив - 7,09%; драма - 7,09%; духовна - 6,38%; психологія - 6,38%; історичні - 3,55%; лірика - 4,26%; поезія - 4,26%; юмористична література - 4,26%; пригоди - 4,26%; наукова - 4,96%; повість - 2,13%; новелли - 1,42%; філософська література - 1,42%; казки - 1,42%; трагедія - 1,42%; епос - 0,71%.

Респондентів з другої групи приваблюють такі літературні жанри: романи - 21,74%; фантастика - 14,23%; детектив - 13,83%; драма - 8,3%; пригоди - 5,93%; поезія - 5,53%; юмористична література - 5,14%; наукова література - 3,95%; психологія - 3,56%; лірика - 3,56%; історична література - 2,77%; наукова фантастика - 2,77%; класика - 2,37%; повість - 1,98%; філософська література - 1,98%; трагедія - 1,19%; духовна література - 0,4%; автобіографічна література - 0,79%; новелли - 0,4%; релігійна література - 0,79.

Респондентів з третьої групи приваблюють такі літературні жанри: фантастика - 24,27%; роман - 16,5%; детективи - 15,53%; наукова література - 10,68%; пригодницька література - 7,77%; класика - 6,8%; історичний роман - 6,8%; поезія - 5,83%; історична література - 4,85%; філософська література - 4,85%; юмористична література - 4,85%; психологія - 3,88%; жахи - 2,93%; містика - 1,94%; наукова фантастика - 1,94%; драма - 1,94%; новелла - 0,97%; епос - 0,97%; трагедія - 0,97%.

На запитання анкети: «Чи звертаєте Ви увагу на зовнішній вигляд парафіян Церкви?» відповіді респондентів розподілилися таким чином.

У першій групі 43,26% відповіли - «мені не важливо, як одягнені парафіяни»; 35,46% відповіли - «мені приємно, коли люди в храмі одягнені пристойно, але більш сучасно»; 12,77% відповіли - «мені приємно бачити жінок, одягнених в довгі спідниці й хустинки»;

Респонденти з другої групи відповіли: 45,85% - «мені не важливо, як одягнені парафіяни»; 34,78% відповіли - «мені приємно, коли люди в храмі одягнені пристойно, але більш сучасно»; 11,07% відповіли - «мені приємно бачити жінок, одягнених у довгі спідниці й хустинки».

Респонденти з третьої групи відповіли: 65,05% - «мені не важливо, як одягнені парафіяни»; 0,97% відповіли - «мені приємно бачити жінок, одягнених в довгі спідниці і хустинки»; 22,33% відповіли - «мені приємно, коли люди в храмі одягнені пристойно, але більш сучасно».

Отже, респонденти з трьох груп вказали, що в образотворчому мистецтві їх найбільше приваблює імпресіонізм, що свідчить про розвиненість їх естетичного смаку й прагнення до спостереження за мінливими відчуттями та переживаннями його творців. Також більша частина респондентів з трьох груп вказали, що в образотворчому мистецтві їх приваблює реалізм, який залишається актуальним для молодого покоління українців і понині. Це пояснюється інтересом молоді до історичних подій і персонажів, образів, характерів і обставини дійсності, які реалістично відтворені представниками означеного мистецького напрямку. Молодь, яка відвідує християнську церкву щотижня та 1-2 рази на

місяць, віддала перевагу стилям сюрреалізм і бароко, які досить часто містять у собі релігійний чинник. Виявлено, що естетичному оформленню храмів (розписи, фрески, іконостас, архітектура) приділяє увагу більшість респондентів з усіх груп.

У літературі респондентів з усіх груп найбільше приваблюють роман, фантастика, класика, детектив, драма. Під час відвідування церкви на якість звучання церковного хору звертає увагу більшість християнської молоді, так само як і на зовнішній вигляд парафіян, які, на думку респондентів, одягнені пристойно, але більш сучасно.

Наукова новизна: полягає у представленні авторського філософського концептуального підходу до встановлення взаємозв'язку між світоглядом сучасної студентської молоді України та її ставленням до релігійних, літературних, мистецьких та естетичних цінностей. На основі дослідження культурних пріоритетів сучасної студентської молоді автором вперше виявлена притаманна більшості респондентів орієнтація на християнську аксіологію, яка зумовлена їхнім українським світобаченням і залежить від особистого ставлення до релігії та частоти відвідування церкви.

Висновки: вивчення релігійного, мистецького, літературного й естетичного вибору студентської молоді показало його зумовленість інтелектуальними особливостями здобувачів вищої освіти, рівнем їх компетентності в культурно-мистецькій галузі знань і в християнському віровченні. Результати дослідження дозволили віднайти ті незмінні, сутнісні риси, які дають можливість говорити про єдиний культурний феномен, який виявився у певних спільних релігійних, мистецьких, літературних й естетичних пріоритетах і цінностях сучасної студентської молоді.

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарська М. Ю. Світова та українська культура: навч. посіб. Львів: Світ, 2004. 344 с.
2. Андрєєва О.П. Типології цінностей: методичні підходи М. Рокича й Ш. Шварца. Вісник Київського національного ун-ту. Серія Соціальна психологія. Педагогіка. 2003. № 17-18. С. 80-83.
3. Ареф'єва А.Ю. Образи сакрального мистецтва в музиці України XX – XXI століть. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. № 11. С. 15–18.
4. Астаф'єва О.Н. Динаміка культурних потреб молоді: комунікативні та дискурсивні стратегії як інструменти в культурній політиці. Матеріали Connect-universum. Культурологія. 18 серпня 2012. URL: http://connect-universum.tsu.ru/blog/connectuniversum2012_ru/179.html (дата звернення 03.07.2018)
5. Афанасьєв Ю. Л. Релігія та мистецтво: характер відносин і взаємодій. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, Культурологія, Соціологія. 2015. № 10. С. 35-40.
6. Баєва Л. В. К вопросу о сущности христианских ценностей в контексте философского анализа. Каспийский регион: экономика, политика, культура. 2013. № 2. С. 164–173.
7. Бодак В. А. Релігія як феномен універсуму культури: християнський контекст : автореф. дис. ... доктора філос. наук: 09.00.11 «Релігієзнавство». Київ: ІФ ім. Г. С. Сковороди, 2006. 32 с.
8. Галян І. М. Ціннісні орієнтації як детермінанти розвитку моральної активності та морального самовдосконалення особистості. Моральна свідомість та самосвідомість особистості : монографія; за ред. М.В. Савчина, І.М. Галяна. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2009. Дрогобич. 288 с.
9. Герчанівська П. Е. Художня та релігійна свідомість: спільне та особливе. Мультиверсум. Філософський альманах. 2005. № 51. URL: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_51/Herchanivska.htm (дата звернення 03.07.2018)
10. Зосим О. Л. Східнослов'янська духовна пісня: сакральний вимір: монографія. Київ : НАКККіМ, 2017. 328 с.
11. Клокун О. Функціонування церковних піснеспівів в інтерконфесійному просторі. Дослідження. Досвід. Спогади: науково-методичне у інтерконфесійному просторі видання ; гол. редактор-упорядник В. П. Шерстюк. Київ, 2004. № 5. С. 38-48.
12. Кримський С. Ікона та світло софійності. Філософська думка. 2007. № 3. С. 119-127.
13. Лащенко А. Резонансна функція сакрального мистецтва. XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» (29 - 30 грудня 2013 року).
14. Личковах В. Сакральні горизонти української культури: архетипи – хронотопи – сигнатури. Художня культура. Актуальні проблеми. 2010. № 7. С. 187-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2010_7_16 (дата звернення 03.07.2018).
15. Горбач Н. Я. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Підручник. Горбач Н. Я; Гелей С. Д., Російська З. П. та ін. Львів: Каменяр, 1992. 166 с.
16. Федь І. А. Трансцендентальні та культурологічні виміри феномену української ікони: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ: НАКККіМ, 2006. 32 с.
17. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. Київ : Вища школа, 1989. 221 с.

References

1. Abramovych, S.D., Chikarska M. (2004). World and Ukrainian culture: a textbook [in Ukrainian].
2. Andreieva, O.P. (2003). Typologies of Values: Methodological Approaches M. Rokycha Sh. Shvartsa. Kiev [in Ukrainian].

3. Astafieva, O. (2012). Dynamics of cultural needs of youth: communicative and discursive strategies as tools in cultural politics. Retrieved from http://connect-universum.tsu.ru/blog/connectuniversum2012_ru/179.html [in Russian].
4. Aref'ieva, A. (2016). Images of sacred art in the music of Ukraine XX - XXI centuries. Actual problems of philosophy and sociology, 11 [in Ukrainian].
5. Afanasiev, U. (2015). Religion and art: the nature of relationships and interactions. Bulletin of the Mariupol State University Series: Philosophy, Culturology, Sociology, 10 [in Ukrainian].
6. Baeva, L. (2013). On the question of the essence of Christian values in the context of philosophical analysis. Caspian Region: Economics, Politics, Culture, 2 [in Russian].
7. Bodak, V.A. (2006). Religion as a phenomenon of the universe of culture: the Christian context. Doctor's thesis. Kyiv: IF im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].
8. Halian, I.M. (2009). Valuable orientations as determinants of development of moral activity and moral self-perfection of personality. M.V. Savchyn, I.M. Halian (Ed.). Drohobych: Editorial-publishing department of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. [in Ukrainian].
9. Herchanivska, P.E. (2005). Artistic and religious consciousness: common and special. Multyversum. Philosophical Almanac. Retrieved from https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_51/Herchanivska.htm [in Ukrainian].
10. Zosym, O.L. (2017). East Slavonic spiritual song: sacred dimension: monograph. Kiev: NAKKKiM, [in Ukrainian].
11. Klokun, O. (2004). Functioning of church churches in the interconfessional space. Research. Experience. Memoirs. scientific-methodical in the interconfessional space of the publication. V.P. Sherstiuk (Ed.) Kiev, 5 [in Ukrainian].
12. Krymskyi, S. (2007). Icon and light sofiinosti. Philosophical thought [in Ukrainian].
13. Lashchenko, A. (2013). Resonance function of sacred art. XVIII International Scientific and Practical Internet Conference "Problems and Prospects for the Development of Science at the Beginning of the Third Millennium in CIS Countries.
14. Lychkovakh, V. (2010). Sacred horizons of Ukrainian culture: archetypes - chronotopes – signatures. Art culture. Actual problems, 7. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2010_7_16 [in Ukrainian].
15. Horbach, N. (1992). Theory and history of world and national culture: Textbook. Helei S. D., Rosiiska Z. P. (Ed.). Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
16. Fed, I. A. (2006). Transcendental and cultural dimensions of the Ukrainian icon phenomenon. Doctor's thesis. Kiev: NAKKKiM [in Ukrainian].
17. Yakovlev, Y. (1989). Art and world religions. Kiev [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.06.2018 р.